

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра управління державними і корпоративними фінансами

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ

до самостійної роботи з дисципліни

«УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ У ТРЕЙДИНГУ»

Харків – 2019

Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до

друку на засіданні кафедри управління державними і корпоративними фінансами 30 березня 2018 р., протокол № 8.

Методичні вказівки призначено для студентів економічних спеціальностей усіх форм навчання.

Укладач

доц. М. О. Єрьоміна

Рецензент

проф. І. Ю. Зайцева

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ

до самостійної роботи з дисципліни

«УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ У ТРЕЙДІНГУ»

Відповідальний за випуск Єрьоміна М. О.

Редактор Третьякова К. А.

Підписано до друку 21.08.18 р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк. арк. 1,0. Тираж 30. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Український державний університет
залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейербаха, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Загальна характеристика дисципліни.....	5
Методичні вказівки до самостійної роботи студентів за темами.....	6
Контрольно-навчальні тести з дисципліни.....	17
Список літератури.....	27

ВСТУП

Теоретичний курс «Управління ризиками у трейдингу» є однією з базових економічних дисциплін; засвоюються теоретичні засади методів управління ризиками на фінансових інтернет-ринках.

Основою для розуміння дисципліни є вивчення таких фінансових дисциплін, як ризикологія, інвестування, інвестиційний менеджмент, фінансовий ринок, інтернет-трейдинг, ринок цінних паперів, фундаментальний і технічний аналіз у трейдингу, економетрика.

Дисципліна розкриває питання організації аналізу та дослідження методів за напрямком управління ризиками у трейдингу на різних рівнях світового фондового ринку.

Знання цих питань необхідні майбутньому фахівцю, щоб об'єктивно оцінювати економічні процеси, які відбуваються в суспільстві, розуміти сутність і тенденції розвитку фінансових відносин та їхні особливості у сфері світових фондових ринків, уміти розробляти й вирішувати актуальні питання теорії і практики розбудови фінансової політики держави та світу.

Вивчення теоретичних основ управління ризиками у трейдингу дає змогу опанувати зміни та їхні тенденції, які відбуваються на світових інтернет-ринках.

Програма курсу передбачає послідовне вивчення теоретичних понять щодо управління ризиками у трейдингу, сутності й основних особливостей фінансових ризиків у трейдингу, методології оцінки й управління ризиками в трейдингу, методичного інструментарію управління фінансовими ризиками в трейдингу.

В освоєнні університетських навчально-програмних матеріалів циклу фінансових дисциплін, у тому числі і курсу «Управління ризиками у трейдингу», надзвичайно важливу роль відіграє не тільки активна участь студентів на лекційних і практичних заняттях, а й їхня самостійна робота. Тільки реальне поєднання всіх форм навчального процесу дасть змогу забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців у галузі фінансів, здатних ефективно працювати в умовах ринкової економіки.

Особливістю методичних вказівок є об'єднання всіх форм вивчення дисципліни, які допоможуть студентам засвоїти теоретичні засади «Управління ризиками у трейдингу».

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Управління ризиками у трейдингу» є надання знань з теорії та практики щодо аналізу, моделювання, оцінки та управління ризиком. Оволодіння сукупністю теоретичних і методичних питань, а також практичним досвідом проведення управлінського аналізу й оцінки ризиків діяльності підприємств у трейдингу.

Основними завданнями дисципліни «Управління ризиками у трейдингу» є вивчення основних прийомів і методів управління ризиками в трейдингу; набуття навиків проведення оцінки ризиків різних аспектів, навиків аналізу отриманих результатів і розроблення відповідних управлінських рішень; формування знань і навичок щодо використання найефективніших форм і методів оцінки величини ризику і шляхів мінімізації його величини.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

- **знати** зміст та основні напрямки методик системного аналізу; категорії активного ризику на фондовому ринку, методи і моделі оптимізації функціонування та розвитку економічних систем в умовах невизначеності;

- **вміти** розв'язувати економічні задачі з урахуванням невизначеностей, розробляти відповідні економіко-математичні моделі, реалізувати їх на ЕОМ, аналізувати одержані результати та розробляти рекомендації щодо їх впровадження.

Навчальна дисципліна «Управління ризиками у трейдингу», як окремий екзаменаційний модуль, складається з 7 тем, які поділено на 2 навчальні модулі. До кожного з зазначених модулів включено відповідні змістовні модулі: змістовний модуль 1 – теми 1-3 дисципліни, змістовний модуль 2 – теми 4-7, а саме:

Змістовий модуль 1. Сутність та оцінка ризиків на фондовому ринку.

Тема 1. Інтернет-трейдинг в Україні.

Тема 2. Сутність, види і підходи до оцінки фінансових ризиків.

Тема 3. Фінансові ризики: сутність, підходи до управління.

Змістовий модуль 2. Методи аналізу та управління ризиками.

Тема 4. Система аналізу і планування в процесі управління фінансовими ризиками.

Тема 5. Методичний інструментарій управління фінансовими ризиками.

Тема 6. Аналіз систематичних фінансових ризиків на фондовому ринку

Тема 7. Аналіз та управління несистематичними фінансовими ризиками на фондовому ринку

Студенти денної форми навчання за кожним із зазначених модулів під час поточного тестування можуть набрати по 60 балів відповідно. До кожного змістовного модуля включено також практичні заняття (за відповіді на питання на кожному з них студент може отримати до 4 балів, а всього – до 40 з урахуванням виконання додаткових заходів), відвідування лекцій (до 20 балів) і самостійну роботу (до 40 балів). Таким чином, студент може отримати до 100 балів у системі кожного з модулів. За підсумками роботи протягом семестру студент отримує середню арифметичну кількість балів з двох модулів, яка може досягнути 100 балів, що дає підстави для відповідної оцінки отриманих знань.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЗА ТЕМАМИ

Відповідно до навчального плану з дисципліни «Управління ризиками у трейдингу» для магістрів передбачається позааудиторна самостійна робота, яка є важливою формою опанування матеріалу та відповідним чином сприяє поглибленню знань за темами.

Студентам рекомендується також при організації самостійної роботи спиратися на видані в УкрДУЗТ методичні вказівки, електронні версії яких знаходяться в базі даних комп'ютерного

класу кафедри «Управління державними і корпоративними фінансами».

На самостійне вивчення виносяться ряд питань (які не розглядаються в аудиторії під час лекцій), для закріплення яких студент повинен зробити реферат (таблиця 1).

Таблиця 1 – Теми рефератів за питаннями, що виносяться на самостійне вивчення

Питання до самостійного вивчення	Теми рефератів
1	2
Оподаткування трейдингу в Україні та за кордоном	Оподаткування трейдингу в європейських державах. Оподаткування трейдингу в Америці. Оподаткування трейдингу в країнах СНД у минулому. Оподаткування трейдингу в Україні
Історична еволюція підходів до вивчення фінансових ризиків	Розвиток ринку FOREX в Україні. Як обрати платформу для торгівлі. Основні напрямки роботи трейдера. Основні принципи роботи на FOREX. «Традиції» складання валютних пар
Інформаційне забезпечення механізму управління фінансовими ризиками	Основні принципи управління фінансовими ризиками. Етапи управління фінансовими ризиками. Формування інформаційної бази управління фінансовими ризиками. Ідентифікація фінансових ризиків. Оцінка рівня і вартості фінансових ризиків. Оцінка можливостей зниження вихідного рівня і вартості фінансових ризиків. Прийняття ризикових рішень. Моніторинг і контроль фінансових ризиків. Наслідки торгівлі без обов'язкових захисних ордерів

Продовження таблиці 1

1	2
Планування в системі управління фінансовими ризиками	Необхідність перманентного моніторингу фінансового стану підприємств. Бюджетування трейдингу. Ризик-планування в трейдингу. Торгові ризики на ринку FOREX. Загальні принципи щодо мінімізації фінансових ризиків на ринку FOREX
Вартість, підвладна ризику	Історія виникнення необхідності управління фінансовими ризиками. Істоорія теорії ризику. «Бики» і «ведмеді» на ринку цінних паперів. Маркетингові ризики емітента цінних паперів. Катастрофічні ризики. Особливості ризиків у трейдерстві. Прослизання ціни під час торгівлі на інтернет ринках. Добре чи погано?
Методи аналізу ринку	Види фінансових ринків: організований (біржовий) ринок; неорганізований (позабіржовий або «вуличний») ринок. Кон'юнктура фондового ринку. Прогнозний апарат технічного аналізу базується на теоріях, серед яких найбільшого поширення набули теорія Доу, теорія хвиль Елліотта, теорія ковзної середньої. Теорія Доу-прогнозування на фінансовому ринку. Теорія ризикового аналізу і прогнозування хвиль Елліотта

Продовження таблиці 1

1	2
Фінансова політика на фондовому ринку України	Актуальність кількісної оцінки рівня фінансового ризику. Необхідність формування необхідного рівня прибутковості фінансових операцій у трейдингу. Зовнішній і внутрішній ризику трейдера. Можливості впливу. Фінансовий ризик-менеджмент. Несистематичні фінансові ризики. Природа виникнення і необхідність управління. Внутрішні механізми нейтралізації фінансових ризиків. Форми уникнення фінансового ризику. Лімітування концентрації фінансових ризиків. Самострахування фінансових ризиків

Перелік питань теоретичного характеру для самостійного опрацювання студентами за темами

Тема 1. Інтернет-трейдинг в Україні

Вивчення теми доцільно розпочати з визначення умов та переваг біржової онлайн-торгівлі.

Далі потрібно дослідити основні можливості та умови доступу до торгів на провідних біржах світу.

Особливу увагу слід приділити гарантійному забезпеченню на терміновому ринку.

Потім можна вивчити поняття й основні методи торгівлі «з плечем» і «короткі» продажі; їхні переваги та недоліки.

Заключним етапом розгляду теми має стати сутнісна характеристика оподаткування трейдингу в Україні.

Питання для самостійного опрацювання студентами за темою

- 1 Розкрийте умови та переваги біржової онлайн-торгівлі.
  - 2 Як отримати доступ до торгів на провідних біржах світу?
  - 3 Поясніть, що таке гарантійне забезпечення на терміновому ринку.
  - 4 Як торгувати «з плечем» і робити «короткі» продажі?
  - 5 Які особливості оподаткування трейдингу в Україні?
- Література [1-11, 12, 13, 30].

Тема 2. Сутність, види та підходи до оцінки фінансових ризиків

Вивчення теми необхідно розпочати з вивчення історичної еволюції підходів до вивчення фінансових ризиків.

Особливу увагу слід приділити сутності і основним особливостям фінансових ризиків.

Далі потрібно розглянути існуючі класифікації видів фінансових ризиків.

Також необхідно дослідити імовірнісний характер ризику і підходи до його оцінки.

Заключним етапом теми має стати сутнісна характеристика видів і диверсифікації ризиків у трейдерстві.

Питання для самостійного опрацювання студентами за темою

- 1 Наведіть основні підходи до визначення поняття ризику в історії економічної думки.
- 2 У чому полягають відмінності у визначеннях ризику, невизначеності та премії підприємця за ризик у працях економістів різних напрямків?
- 3 Наведіть існуючі класифікації фінансових ризиків.
- 4 Розкрийте зміст груп ризиків країни і галузей.
- 5 Наведіть зміст і характеристику ризиків, пов'язаних з діяльністю окремих фінансових операторів.

6 У чому сутність і який склад групи диверсифікованих ризиків?

7 У чому проявляється ймовірнісний характер ризику і які загальні підходи до його оцінки?

8 Розкрийте існуючі способи і методи оцінки фінансових ризиків.

9 Назвіть розрахункові статистичні показники, що використовуються при ймовірнісній оцінці ризиків.

10 Як працює диверсифікація капіталу і навіщо вона потрібна?

11 Назвіть і розкрийте види ризиків у трейдерстві.

Література [1-11, 18-29].

Тема 3. Фінансові ризики: сутність, підходи до управління

Вивчення теми доцільно розпочати з визначення сутності й основних особливостей системи управління фінансовими ризиками.

Далі потрібно розглянути основні цілі, завдання та принципи управління фінансовими ризиками, а після цього - функції та механізм управління фінансовими ризиками.

Особливу увагу слід приділити інформаційному забезпеченню механізму управління фінансовими ризиками.

Заключним етапом розгляду теми має стати сутнісна характеристика управління ризиками в трейдингу.

Питання для самостійного опрацювання студентами за темою

1 Охарактеризуйте місце системи управління фінансовими ризиками в загальній системі управління підприємством.

2 Наведіть основні особливості цільової моделі максимізації ринкової вартості підприємства.

3 Сформулюйте основну мету і завдання механізму управління фінансовими ризиками підприємства.

4 Наведіть загальноприйняті принципи побудови системи управління фінансовими ризиками економічного суб'єкта.

5 Охарактеризуйте існуючі класифікації функцій механізму управління фінансовими ризиками.

6 Назвіть структурні компоненти механізму управління фінансовими ризиками економічного суб'єкта.

7 Наведіть етапи процесу управління фінансовими ризиками підприємства.

8 Назвіть базові вимоги до системи інформаційного забезпечення механізму управління фінансовими ризиками.

9 Визначте блоки показників інформаційного забезпечення управління фінансовими ризиками компанії, що формуються із зовнішніх джерел.

10 Визначте блоки показників інформаційного забезпечення управління фінансовими ризиками компанії, сформованих із внутрішніх джерел.

11 Що таке консервативний підхід до ризику в трейдингу?

12 Які основні правила управління ризиками Forex?

13 Назвіть способи боротьби з прослизанням ордерів.

Література [18 - 21, 25, 26, 31, 33].

Тема 4. Система аналізу і планування в процесі управління фінансовими ризиками

Вивчення теми доцільно розпочати з визначення видів і методів ризик-аналізу.

Особливу увагу слід приділити плануванню в системі управління фінансовими ризиками.

Заключним етапом розгляду теми має стати аналіз ризиків у трейдингу.

Питання для самостійного опрацювання студентами за темою

1 Назвіть і охарактеризуйте основні ознаки системи фінансового ризик-аналізу в економічному суб'єкті.

2 Дайте коротку характеристику основних підходів до фінансового аналізу на підприємстві.

3 Розкрийте основні групи фінансових коефіцієнтів, що розраховуються в процесі аналізу фінансових ризиків організації.

4 Назвіть види коефіцієнтів рентабельності і ділової активності, що розраховуються в процесі фінансового аналізу.

5 Наведіть основні види коефіцієнтів ліквідності (платоспроможності), що розраховуються в процесі фінансового аналізу підприємства.

6 Назвіть основні види коефіцієнтів оцінки фінансової стійкості компанії, які використовуються в процесі аналізу фінансових ризиків.

7 Наведіть існуючі різновиди інтегрального фінансового аналізу, що використовуються при управлінні фінансовими ризиками компанії.

8 Охарактеризуйте зміст системи фінансового ризик-планування на підприємстві.

9 Назвіть види підсистем фінансового ризик-планування в економічних суб'єктах.

10 Опишіть основні особливості поточного й оперативного фінансового планування як складових елементів управління фінансовими ризиками підприємства.

11 Наведіть види та основні підходи до розроблення бюджетів у рамках оперативного фінансового планування.

12 Як правильно проаналізувати можливі ризики в трейдингу?

13 Як розробити стратегію з виключення ризиків на фондових інтернет-ринках?

Література [17 - 20, 25, 26, 31, 33].

Тема 5. Методичний інструментарій управління фінансовими ризиками на валютному ринку

Вивчення теми необхідно розпочати з аналізу інструментів оцінки рівня фінансових ризиків на валютному ринку.

Особливу увагу слід приділити методичним підходам до оцінки вартості, схильної до ризику.

Заключним етапом теми мають стати методичні підходи до оцінки тимчасової вартості коштів при управлінні фінансовими ризиками.

Питання для самостійного опрацювання студентами за темою

1 Назвіть класифікації та основні елементи методичного інструментарію кількісної оцінки рівня фінансового ризику.

2 Охарактеризуйте економіко-статистичні методи кількісної оцінки фінансового ризику.

3 Наведіть основні підходи і методи експертної оцінки фінансового ризику підприємства.

4 Опишіть сутність і основні компоненти методичного інструментарію формування необхідного рівня прибутковості фінансових операцій.

5 Визначте сутність і елементи, що входять до моделі розрахунку економічного показника «вартість, підвладна ризику».

6 Наведіть аналітичні та експертні методи, що використовуються при оцінці показника «вартість, підвладна ризику» (VAR).

7 Охарактеризуйте сутність концепції тимчасової вартості коштів і методи розрахунку відсотків за користування коштами.

8 Наведіть основні алгоритми розрахунку нарощення і дисконтування вартості грошей згідно з механізмом простих відсотків.

9 Наведіть основні алгоритми розрахунку нарощення і дисконтування вартості грошей згідно з механізмом складних відсотків.

10 Визначте основні особливості алгоритму розрахунку ефективної відсоткової ставки за розміщеними коштами.

11 Охарактеризуйте принципи розрахунку поточної і майбутньої вартості ануїтетних платежів на умовах попереднього внесення (пренумерандо).

12 Охарактеризуйте принципи розрахунку поточної і майбутньої вартості ануїтетних платежів на умовах подальшого внесення (постнумерандо).

13 Назвіть визначальні компоненти методичного інструментарію оцінки вартості коштів з урахуванням рівня ризику.

Література [14, 15, 17 - 21, 25, 26, 30, 31, 33].

Тема 6. Аналіз систематичних фінансових ризиків на фондовому ринку

Вивчення теми доцільно розпочати з визначення сутності кон'юнктури фондового ринку та її обліку в управлінні фінансовими ризиками.

Особливу увагу слід приділити дослідженню кон'юнктури фондового ринку методами технічного аналізу.

Заключним етапом розгляду теми має стати дослідження кон'юнктури фондового ринку методами фундаментального аналізу.

Питання для самостійного опрацювання студентами за темою

1 Виділіть існуючі типи фінансових ринків за інституційною ознакою.

2 Наведіть існуючі типи фінансових ринків за тимчасовою ознакою.

3 Назвіть типи фінансових ринків за організаційними формами.

4 Охарактеризуйте типи фінансових ринків, що класифікуються за регіональною ознакою, терміновістю виконання та умовами обігу фінансових інструментів.

5 Визначте поняття кон'юнктури фондового ринку, а також види її коливань у часі.

6 Наведіть етапи прогнозування кон'юнктури фондового ринку.

7 Розкрийте сутність і основні підходи до технічного аналізу кон'юнктури фондового ринку.

8 Дайте характеристику основним поняттям в аналізі графіків коливань ринкових цін фінансових інструментів.

9 Назвіть можливі випадки поєднань рухів цін і обсягів торгівлі на ринках фінансових інструментів.

10 Наведіть найбільш поширені теорії технічного аналізу коливань кон'юнктури фондового ринку

11 Охарактеризуйте сутність і основні напрямки фундаментального аналізу фондових ринків.

12 Наведіть систему чинників, аналізованих у процесі проведення фундаментального аналізу коливань кон'юнктури фондового ринку.

13 Розкрийте сутність та особливості основних методів фундаментального аналізу, що використовуються аналітиками в рамках прогнозування кон'юнктури фондових ринків.

Література [14, 15, 17 - 21, 25, 26, 30, 31, 33].

Тема 7. Аналіз та управління несистематичними фінансовими ризиками на фондовому ринку

Вивчення теми доцільно розпочати з визначення особливостей формування несистематичних ризиків як елемента фінансової політики.

Далі потрібно розглянути основні механізми уникнення і лімітування внутрішніх фінансових ризиків, а після цього - механізми хеджування фінансових ризиків із використанням похідних цінних паперів.

Особливу увагу слід приділити механізмам диверсифікації, трансферту та самострахуванню фінансових ризиків, а також механізмам страхування фінансових ризиків.

Заключним етапом теми має стати аналіз правових ризиків інвестування на ринку Forex в Україні.

Питання для самостійного опрацювання студентами за темою

1 Охарактеризуйте основні чинники несистематичних фінансових ризиків компанії.

2 Наведіть існуючі методологічні підходи до оцінки та аналізу несистематичних ризиків компанії.

3 Опишіть зміст і рекомендовані типи фінансової політики економічного суб'єкта.

4 Охарактеризуйте внутрішні методи нейтралізації фінансових ризиків економічного суб'єкта.

5 Визначте сутність хеджування фінансових ризиків компанії з використанням похідних фінансових інструментів.

6 Наведіть можливі способи й ефекти диверсифікації фінансових ризиків компанії.

7 Охарактеризуйте методи трансферту фінансових ризиків, що застосовуються економічними суб'єктами.

8 Визначте шляхи самострахування фінансових ризиків компанії (формування внутрішніх резервів).

9 Опишіть комплекс принципів страхування фінансових ризиків економічного суб'єкта.

10 Наведіть класифікації форм страхування фінансових ризиків компанії.

11 Опишіть основні види страхування фінансових ризиків економічного суб'єкта.

Література [14, 15, 17 - 21, 25, 26, 30, 31, 33].

КОНТРОЛЬНО-НАВЧАЛЬНІ ТЕСТИ З ДИСЦИПЛІНИ

Тестування (від англ. test – спроба, випробування, перевірка, дослідження) – метод психологічної діагностики, який використовує стандартизовані питання і задачі (тести), що мають визначену шкалу значень.

Тести являють собою інструмент зворотного зв'язку в організації процесу навчання.

1 Метод, у якому використаються як досвід, накопичений у минулому, так і поточні допущення відносно майбутнього з метою його визначення, – це:

- а) прогнозування;
- б) моделювання;
- в) показники прогнозу;
- г) планування.

2 Визначення можливості реалізації мети управління, уточнення основної мети організації та формулювання її місії – це:

- а) нормативний прогноз;
- б) оперативний прогноз;
- в) проектний прогноз;
- г) цільовий прогноз.

3 В основу якісних методів прогнозування господарських рішень покладені:

- а) експертні оцінки фахівців у сфері прийнятих рішень;
- б) інформація, яку можна одержати, знаючи тенденції зміни параметрів або маючи статистично достовірні залежності, що характеризують виробничу діяльність об'єкта управління;
- в) аналіз часових рядів;
- г) немає правильної відповіді.

4 Логічний прийом, метод дослідження, суть якого полягає в тому, що досліджуваний предмет розчленовується на складові елементи, кожний з яких потім досліджується окремо як частина розчленованого цілого, – це:

- а) синтез;
- б) аналіз;
- в) імітаційне динамічне моделювання;
- г) мозкова атака.

5 Основні вимоги, що висуваються до прогнозів, такі:

- а) своєчасність, надійність, простота методики прогнозування;
- б) економічність, своєчасність;
- в) гнучкість, надійність, економічність;
- г) немає правильної відповіді.

6 Метод системного дослідження, застосовуваного за призначенням об'єкта з метою підвищення корисного ефекту (віддачі) на одиницю сукупних витрат за життєвий цикл об'єкта, – це:

- а) графічний метод;

- б) індексний метод;
- в) функціонально-вартісний аналіз;
- г) балансовий метод.

7 Сутність принципу «недоцільно ризикувати більше, ніж це дозволяє розмір власного капіталу» полягає в такому:

- а) визначення максимально можливого обсягу збитку у випадку настання ризикової події;
- б) порівняння можливого обсягу збитку з обсягом вкладеного капіталу;
- в) порівняння можливого обсягу збитку із усіма власними фінансовими ресурсами;
- г) всі варіанти правильні.

8 Реалізація принципу «недоцільно ризикувати великим заради «малого» передбачає:

- а) порівняння очікуваного доходу з рівнем ризиків, що притаманні цій діяльності;
- б) визначення максимально можливого обсягу збитку у випадку настання ризикової події;
- в) порівняння можливого обсягу збитку з обсягом вкладеного капіталу;
- г) порівняння можливого обсягу збитку із усіма власними фінансовими ресурсами.

9 Європейський опціон «пут» наділяє продавця опціону:

- а) правом купити деяку кількість активів за заздалегідь встановленою ціною на момент закінчення строку дії контракту;
- б) правом продати деяку кількість активів за заздалегідь встановленою ціною на момент закінчення строку дії контракту;
- в) обов'язком купити деяку кількість активів за заздалегідь встановленою ціною у будь-який час до моменту закінчення строку дії контракту;
- г) обов'язком продати деяку кількість активів за заздалегідь встановленою ціною у будь-який час до моменту закінчення строку дії контракту.

10 Управління ризиками - це специфічна сфера менеджменту, що вимагає знань:

- а) страхової діяльності;
- б) аналізу господарської діяльності;

в) математичних засобів оптимізації економічних розрахунків;

г) всі варіанти правильні.

11 До алгоритму експертизи кожного альтернативного варіанта управлінського рішення не входить:

а) розрахунок прогнозних значень результативних показників кожного альтернативного варіанта;

б) розрахунок коефіцієнта варіації результату;

в) розрахунок співвідношення доходів і витрат;

г) порівняння середнього очікуваного доходу з коефіцієнтом варіації на пропонований альтернативний варіант рішення.

12 Американський опціон «колл» наділяє його утримувача:

а) правом купити деяку кількість активів за заздалегідь встановленою ціною на момент закінчення строку дії контракту;

б) обов'язком продати деяку кількість активів за заздалегідь встановленою ціною на момент закінчення строку дії контракту;

в) правом купити деяку кількість активів за заздалегідь встановленою ціною у будь-який час до моменту закінчення строку дії контракту;

г) обов'язком продати деяку кількість активів за заздалегідь встановленою ціною у будь-який час до моменту закінчення строку дії контракту;

д) інше.

13 Суб'єктивний чинник при встановленні цілей визначається через:

а) нормальні, реальні, планові цілі;

б) реалізовані, номінальні, перспективні цілі;

в) немає правильної відповіді;

г) відповіді а і б.

14 «Дерево цілей» – це:

а) стратегічний орієнтир підприємства;

б) орієнтир в одному напрямку людей щодо підприємства зсередини;

в) зображення взаємозв'язку і підпорядкованості цілей;

г) всі відповіді правильні.

15 Декомпозиція – це:

а) метод проголошення, встановлення, обґрунтування орієнтирів розвитку;

б) метод розкриття структури системи діленням за ознакою на складові;

в) метод оцінки ресурсоемності різних цілей;

г) метод визначення пріоритетності різних цілей.

16 Основна вимога до побудови «дерева цілей»:

а) формулюючи цілі різних рівнів, описати способи їх отримання;

б) цілі всіх рівнів узгоджувати необов'язково;

в) підцілі кожного рівня повинні бути незалежні одна від одної;

г) всі відповіді правильні.

17 Американський опціон «пут» наділяє його утримувача:

а) правом продати деяку кількість активів за заздалегідь встановленою ціною у будь-який час до моменту закінчення строку дії контракту;

б) правом продати деяку кількість активів за заздалегідь встановленою ціною на момент закінчення строку дії контракту;

в) правом купити деяку кількість активів за заздалегідь встановленою ціною на момент закінчення строку дії контракту;

г) обов'язком купити деяку кількість активів за заздалегідь встановленою ціною у будь-який час до моменту закінчення строку дії контракту;

18 Що не виступає показником якості цілей:

а) підпорядкованість;

б) обумовленість;

в) розгорнутість;

г) всі відповіді правильні?

19 Розрізняють «дерева цілей»:

а) планові та фактичні;

б) нормативні та фактичні;

в) нормативні та підзвітні;

г) планові та підзвітні.

20 Значення методики побудови «дерева цілей»:

а) дозволяє встановити пріоритет цілей;

б) дозволяє виявити необхідні шляхи досягнення цілей;

в) дозволяє визначити виконавців, характер, розмір їхньої роботи;

г) всі відповіді правильні.

21 Область використання методу «дерева рішень» об'єднує:

- а) опис і класифікацію даних;
- б) регресію та контроль за якістю даних;
- в) класифікацію та контроль за якістю даних;
- г) немає правильної відповіді.

22 Головна перевага «дерева рішень» дозволяє:

- а) виявити необхідні шляхи досягнення цілей;
- б) сформулювати завдання і визначення виконавців;
- в) виявити недостатність ресурсів;
- г) пов'язати ставлення цілі з діями, що підлягають реалізації.

23 Прийняття управлінських рішень за допомогою «дерева рішень» допускає етапи:

- а) формулювання завдання, побудова «дерева рішень»;
- б) побудова матриці можливостей і загроз;
- в) вирішення завдання на основі матриці можливостей і загроз;
- г) всі відповіді правильні.

24 Очікувана цінність точної інформації - це:

а) надійність джерела інформації та оцінка зміни зовнішнього середовища;

б) різниця між очікуваною грошовою оцінкою при наявності точної інформації і максимальною очікуваною грошовою оцінкою при відсутності точної інформації;

в) різниця між очікуваною грошовою оцінкою за наявності точної інформації;

г) немає правильної відповіді.

25 Недоліки методу оцінки ризику за допомогою «дерева рішень»:

а) досить трудомісткий і витратний;

б) не заслуговує довіри через неможливість перевірки інформації;

в) досить трудомісткий, враховуються дії та наслідки, що можливі на думку підприємця;

г) всі відповіді правильні.

26 Визначення загальних підходів до виявлення причин виникнення ризиків в економіці взагалі і специфічних причин їх виникнення, дослідження співвідношення невизначеності і ризику, оцінки ступеня ризику тощо – це:

- а) процес управління ризиками;
- б) методологія управління ризиками;
- в) принципи управління ризиками;
- г) політика управління ризиками.

27 Специфічна сфера менеджменту, що вимагає знань з теорії фірми, страхового діла, аналізу господарської діяльності підприємства, – це:

- а) політика ризику;
- б) управління ризиками;
- в) система управління ризиками;
- г) процес управління ризиками.

28 Схеми процесу управління ризиком включає такі етапи:

а) виявлення передбачуваного ризику, оцінка ризику, вибір засобів управління ризиком, застосування засобів мінімізації дії ризику, оцінка результатів;

б) вибір засобів управління ризиком, застосування засобів, оцінка ризику;

в) виявлення передбачуваного ризику, оцінка ризику, прийняття рішень, пом'якшення впливу ризику;

г) відповіді б та в.

29 Під управлінням ризиками розуміється:

а) дії з визначення прийнятного рівня ризику для фірми і напрямків зниження дій ризику, що для фірми неприпустимі;

б) особливий вид діяльності, спрямований на пом'якшення впливу ризику на кінцеві результати діяльності фірми;

в) методичний інструментарій оцінки та урахування ризику;

г) процеси, пов'язані з ідентифікацією, аналізом ризиків і прийняттям рішення, що включає максимізацію позитивних і мінімізацію негативних наслідків настання ризикових подій.

30 Діяльність, що спрямована на захист підприємства від можливих втрат і зниження прибутковості, називається:

- а) політикою ризику;
- б) управлінням ризиком;
- в) аналізом ризику;
- г) динамікою ризику.

31 Правило вибору найбільш ефективного і менш ризикованого варіанта стратегії і тактики управління ризиком будується на:

- а) теорії максимізації результативних показників;
- б) теорії оптимізації;
- в) раціональному використанні елементів теорії максимізації та оптимізації;
- г) немає правильної відповіді.

32 Конкретні методи і прийоми для досягнення поставленої мети в певних умовах – це:

- а) стратегія управління;
- б) тактика управління;
- в) політика управління;
- г) варіанти а і б.

33 До завдань, які вирішуються в процесі управління ризиками, не входить:

- а) виявлення передбачуваного ризику;
- б) оцінка ризику і вибір методу його мінімізації;
- в) маркетинг;
- г) розрахунок витрат на реалізацію сформульованих завдань.

34 Яке завдання не вирішується при формуванні стратегії управління економічним ризиком:

- а) які саме види комерційних ризиків підприємство зобов'язане враховувати у своїй діяльності;
- б) які способи й інструменти дозволяють управляти цими ризиками;
- в) який обсяг комерційного ризику підприємство може взяти на себе (прийнятна сума збитку, що може бути погашена з власних коштів);
- г) які види угод доцільно використовувати із партнерами-учасниками обміну?

35 Використання методу мінімізації ризику «відмовлення від ризиків» притаманно такій стратегії управління ризиком:

- а) обережній;
- б) зваженій;
- в) ризиковій;
- г) а та б.

36 До функцій суб'єкта управління не належить:

- а) страхування ризиків;
- б) прогнозування;
- в) організація;

г) регулювання.

37 Системі управління економічними ризиками не притаманно:

а) створення ефективної системи оцінки і контролю прийнятих рішень;

б) виділення в організації спеціального підрозділу (працівника), якому буде доручене управління ризиками;

в) виділення коштів і формування спеціальних резервів для страхування ризиків, покриття збитків і втрат;

г) проведення моніторингу ринку.

38 Скільки складе сума страхового відшкодування за системою першого ризику для автомобіля, який був застрахований на суму 94 тис. грн, якщо вартість автомобіля – 115,5 тис. грн; реальна шкода страхувальнику у зв'язку з аварією автомобіля склала 43,3 тис. грн:

а) 43,3 тис. грн;

б) 35,2 тис. грн;

в) 12 тис. грн;

г) інше?

39 Процес подання якісного аналізу ідентифікації ризиків і визначення ризиків, що вимагають швидкого реагування, – це:

а) кількісна оцінка ризиків;

б) якісна оцінка ризиків;

в) моніторинг і контроль ризиків;

г) ідентифікація ризиків.

40 Розроблення методів і технологій зниження негативного впливу ризиків на проект – це:

а) планування реагування на ризики;

б) якісна оцінка ризиків;

в) моніторинг і контроль ризиків;

г) ідентифікація ризиків.

41 До основних принципів управління ризиками не належить:

а) усвідомленість прийняття ризиків;

б) ефективність прийнятих рішень;

в) порівнянність рівня прийнятих ризиків;

г) керованість прийнятими ризиками.

42 До основних принципів управління ризиками належить:

а) порівнянність рівня прийнятих ризиків з можливими втратами підприємства;

б) урахування чинника часу в управлінні ризиками;
в) урахування стратегії підприємства в процесі управління ризиками та можливості передачі ризиків;

г) всі варіанти правильні.

43 Основними підсистемами управління ризиками є:

а) об'єкт управління;

б) суб'єкт управління;

в) принципи управління;

г) варіанти а і б.

44 До основних функцій об'єкта управління ризику не належать:

а) дозвіл ризику;

б) прогнозування ризику;

в) ризиковане вкладення капіталу;

г) робота зі зниження величини ризику.

45 Дії, що дозволяють узгодити роботу всієї системи управління ризиком, апарату управління і фахівців, – це:

а) стимулювання в ризик-менеджменті;

б) регулювання в ризик-менеджменті;

в) координація в ризик-менеджменті;

г) в та г.

46 Об'єднання людей, що спільно реалізують програму ризикованого вкладення капіталу на основі певних правил і процедур, – це:

а) стимулювання в ризик-менеджменті;

б) регулювання в ризик-менеджменті;

в) координація в ризик-менеджменті;

г) організація в ризик-менеджменті.

47 Збір інформації про ступінь виконання наміченої програми з управління ризиком, прибутковості ризикованих вкладень капіталу, співвідношення прибутку і ризику – це:

а) контроль у ризик-менеджменті;

б) регулювання в ризик-менеджменті;

в) координація в ризик-менеджменті;

г) організація в ризик-менеджменті.

48 Система управління ризиками включає:

а) усвідомлення ризику, визначення причин його виникнення та ризикових сфер;

- б) аналіз та оцінку ризику (мінімізація або обмеження ризиків);
- в) здійснення постійного контролю за рівнем ризиків;
- г) всі варіанти правильні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс]: закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

2 Про Концепцію функціонування та розвитку фондового ринку України [Електронний ресурс]: постанова ВРУ від 22.09.1995 р. № 342/95-ВР. – Режим доступу : URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/342/95-вр>.

3 Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні [Електронний ресурс]: закон України від 10.12.1997 р. № 710/97-ВР. – Режим доступу : URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/710/97-вр>.

4 Про акціонерні товариства [Електронний ресурс]: закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.

5 Про депозитарну систему України [Електронний ресурс]: закон України від 06.07.2012 р. № 5178-VI. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>.

6 Про участь Української фондової біржі в приватизаційних процесах [Електронний ресурс]: указ Президента України від 27.02.1995 р. № 146/95. – Режим доступу : URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/146/95>.

7 Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]: закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. – Режим доступу : URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

8 Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні [Електронний ресурс]: закон України від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР. – Режим доступу : URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/448/96-вр>.

9 Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Реєстри учасників фондового ринку. Біржі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <http://www.nssmc.gov.ua/fund/registers/exchange>.

10 Державне регулювання інвестиційного процесу в умовах функціонування ринку цінних паперів [Текст]: монографія / П. О. Куцик, М. Я. Вірт, І. В. Гончарук [та ін.]; за заг. ред. П. О. Куцика; Львів. комерц. акад. – Львів : Растр-7, 2014. – 296 с.

11 Ринок цінних паперів і фондова біржа [Текст]: навч. посібник для самост. вивч. дисц. студ. спец. «Фінанси і кредит» / С. В. Черкасова; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. – Львів, 2015. – 167 с.

12 Сич, Є. М. Ринок фінансових послуг [Текст]: навч. посібник / Є. М. Сич, В. П. Ільчук, Н. І. Гавриленко. – Київ : ЦУЛ, 2012. – 428 с.

13 Міщенко, В. І. Електронний бізнес на ринку фінансових послуг [Текст]: практ. посібник / В. І. Міщенко. – Київ : Т-во «Знання», КОО, 2003. – 278 с.

14 Найман, Э. Как покупать дешево и продавать дорого. Руководство разумного инвестора [Текст] /Э. Найман. – 3-е изд. – М. : Издательство Альпина Пабlishер, 2016. - 552 с.

15 Вильямс, Л. Долгосрочные секреты краткосрочной торговли [Текст] /Л. Вильямс. —СПб. : ООО «И-трейд», 2014. – 288 с.

16 Тощак, И. Форекс. Игра на деньги. Стратегии победы [Текст] /И. Тощак. – СПб. : Издательство Питер, 2008. – 256 с.

17 Тихров, О. П. Фінансові ризики платіжних систем [Текст] /О. П. Тихров //Торгівля, комерція, підприємництво : зб. наук. праць / Львівська комерційна академія. – Львів, 2005. – Вип. 1. – С. 52 – 55.

18 Пікус, Р. В. Управління фінансовими ризиками [Текст]: навч. посібник / Р. В. Пікус. — Київ : Знання, 2010. — 598 с.

19 Михайлов, Д. М. Мировой финансовый рынок: тенденции развития и инструменты [Текст]/ Д. М. Михайлов. — М. :Экзамен, 2000. — 768 с.

20 Бланк, И. А. Управление финансовыми рисками [Текст]/ И. А. Бланк. — Киев : Ника-Центр, 2005. — 600 с.

21 Бочарников, В. Г. Прогнозные коммерческие расчеты и анализ рисков на Fuzzyfor Excel [Текст]/ В. Г. Бочарников, С. В. Свешников, С. І. Возняк. — Киев : ИНЗКС, 2000. — 159 с.

22 Ляшенко, С. М. Економічний ризик [Текст] / С. М. Ляшенко. — Київ : Центр навчальної літератури, 2004 — 220 с.

23 Машина, Н. І. Економічні ризики та методи його вимірювання [Текст] : навч. посібник. / Н. І. Машина. — Київ : Центр навчальної літератури, 2003. — 188 с.

24 Лук'янова, В. В. Економічний ризик [Текст] / В. В. Лук'янова, Т. В. Головач. — Київ : Академвидав, 2007. — 464 с.

25 Глазунов, В. Н. Финансовый анализ и оценка риска реальных инвестиций [Текст] / В. Н. Глазунов. — М. : Финстатинформ, 1997. — 136 с.

26 Грушко, В. І. Фінансові ризики [Текст] / В. І. Грушко, О. І. Пилипченко. — Київ : Знання, 1998. — 188 с.

27 Камінський, А. Б. Економічний ризик та методи його вимірювання [Текст] : посібник для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / А. Б. Камінський. — Київ : ІМФ при Київ. нац. ун-ті ім. Т. Шевченка, 2002. — 347 с.

28 Клименюк, М. М. Управління ризиками в економіці: навч. посіб. / М. М. Клименюк, І. А. Брижань. — Київ : Просвіта, 2000. — 256 с.

29 Корнійчук М. Т. Ризик і надійність. Економіко-стохастичні методи й алгоритми побудови та оптимізації систем [Текст]/ М. Т. Корнійчук, І. К. Совтус; Київ. нац. екон. ун-т. — Київ, 2000.— 210 с.

30 Михайлов, Д. М. Мировой финансовый рынок: тенденции развития и инструменты [Текст]/ Д. М. Михайлов. — М. : Экзамен, 2000. — 768 с.

31 Редхед, К. Управление финансовыми рисками [Текст] : пер. с англ. / К. Редхед, С. Хьюс.— М. : ИНФРА-М, 1996. — 288 с.

32 Старостіна, А. О. Ризик-менеджмент: теорія та практика [Текст] : навч. посібник / А. О. Старостіна, В. А. Кравченко ; Нац. техн. ун-т України. — Київ : Кондор : ІВЦ «Видавництво «Політехніка» , 2004. — 200 с.

33 Шапкин, А. С. Экономические и финансовые риски. Оценка, управление, портфель инвестиций [Текст]/ А. С. Шапкин. — 3-е изд. — М. : Дашков и Ко, 2004. — 544 с.

34 Ющенко, В. А. Управління валютними ризиками [Текст] : навч. посібник / В. А. Ющенко, В. І. Міщенко. — Київ : Знання, КОО, 1998. — 444 с.

Джерела Internet:

– portal.rada.gov.ua (Офіційний портал Верховної Ради України, ua);

– president.gov.ua (Офіційне інтернет-представництво глави держави);

– <http://www.kmu.gov.ua> (Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України (КМУ);

– www.me.gov.ua/ (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України);

– minfin.gov.ua (Міністерство фінансів України);

– www.uz.gov.ua (Офіційний веб-сайт Укрзалізниці);

– mtu.gov.ua (Міністерство інфраструктури України);

– <http://www.economy.nauka.com.ua/> (Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки; постанова президії ВАК України № 2-05/3 від 08.07.2009 р.);

– <http://pte.diit.edu.ua> (Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету ім. ак. В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту»).